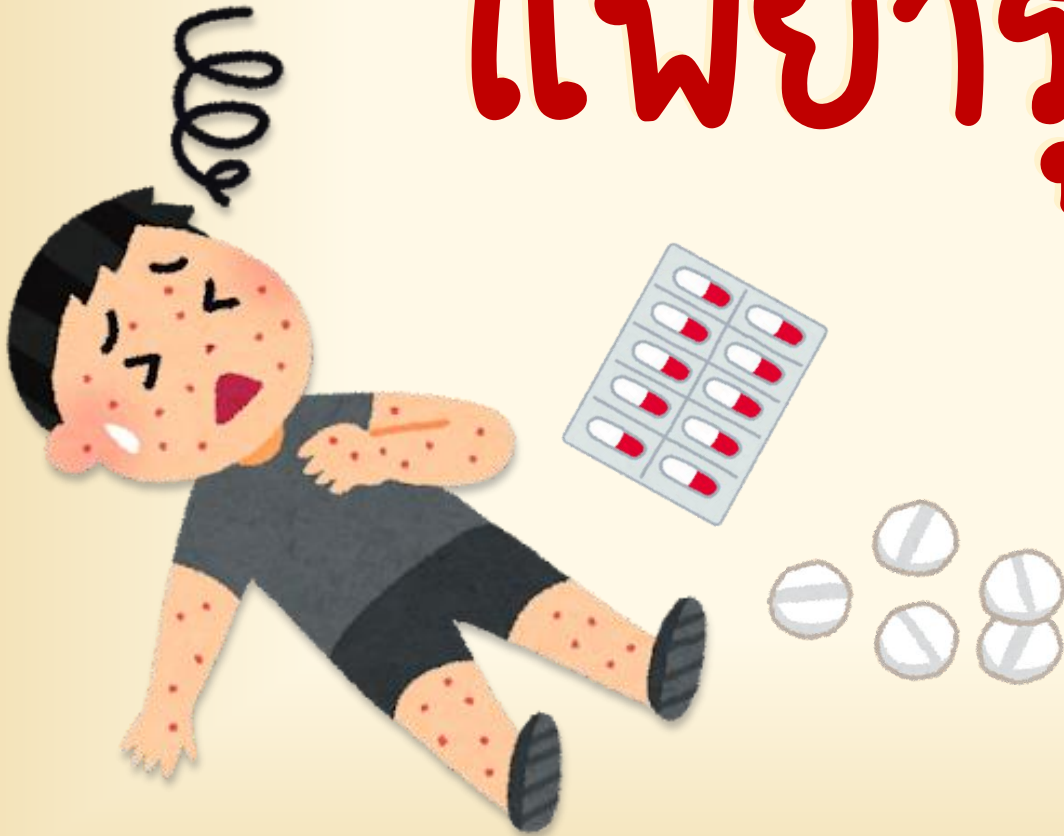

"แพ้ยารุนแรง"

บทความโดย

ศ. นพ. ประวิตร อัศวานนท์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย

หมอชวนรู้

The Medical Council of Thailand

tmc.or.th

"แพ้ยารุนแรง"

การแพ้ยาชนิดรุนแรงเกิดขึ้นไม่บ่อย แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ในบางกรณีอาจทำให้เกิดความสูญเสีย หรือ พิการได้ ซึ่งแน่นอนว่าเป็นสิ่งที่แพทย์ทุกท่านไม่อยากจะเกิดขึ้น

การแพ้ยาส່วนมาก ถ้าเกิดเป็นครั้งแรก เรา “คาดการณ์” ล่วงหน้ายาก เรามักจะพูดกันเสมอว่า การแพ้ยานั้น ไม่ใช่ความผิดของคนไข้ ไม่ใช่ความผิดของแพทย์ ไม่ใช่ความผิดของตัวยา เพราะว่าเป็นปฏิกิริยาของคนไข้แต่ละท่าน ต่อยาตัวนั้น ๆ แต่ “การแพ้ยาซ้ำ” เป็นสิ่งที่ควรจะป้องกันได้ แม้ส่วนมากเราจะพยากรณ์การแพ้ยาครั้งแรกได้ยาก แต่ในปัจจุบันก็มีการตรวจบางอย่าง ซึ่งพอจะทำนายได้ว่า คนไข้แต่ละท่านมีความเสี่ยงต่อการแพ้ยาบางชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการแพ้ยาที่รุนแรง สูงกว่าคนทั่วไปหรือไม่ ข้อดีคือเป็นการตรวจเลือด ซึ่งทำได้ไม่ยาก และการตรวจบางชนิดก็สามารถเบิกในระบบเบิกจ่ายหลายระบบได้ด้วย

ยาที่แพ้รุนแรงได้ค่อนข้างบ่อยกว่าตัวอื่น มีหลากหลายกลุ่ม อาทิ

- 1 ยาลดกรดยूरிக: Allopurinol
- 2 ยากันชัก: Carbamazepine Lamotrigine Phenobarbital และ Phenytoin
- 3 ยาด้านไวรัสเอชไอวี: Nevirapine Abacavir
- 4 ยากลุ่มซัลโฟนาไมด์: Co-trimoxazole Sulfadiazine Sulfadoxine Sulfafurazole, Sulfamethoxazole Sulfasalazine และ Dapsone
- 5 ยากลุ่มเพนนิซิลิน: Amoxicillin
- 6 ยารักษาวัณโรค: Rifampicin Isoniazid และ Ethambutol
- 7 ยากลุ่ม NSAIDs: Ibuprofen Meloxicam Piroxicam Tenoxicam

"แพ้ยารุนแรง"

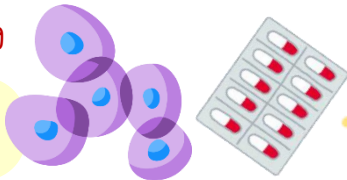
คราวนี้ เราจะรู้ได้อย่างไรว่าเรา "แพ้ยา"

ข้อที่หนึ่งก็คือ เรื่องของเวลา ถ้าได้รับยานั้นแล้ว ในเวลาไม่นานนัก (ส่วนมาก เป็น วัน หรือ เป็นสัปดาห์) เกิดอาการผิดปกติขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ามีผื่นผิวหนัง ให้สงสัยไว้ก่อน และที่สำคัญคือ ถ้าผื่นนั้นลุกลามหรือกระจายรวดเร็ว รวมทั้งมีอาการเจ็บที่ผิวหนัง หรือพองเป็นตุ่มน้ำใหญ่ ผื่นหนังไหม้ หรือ หลุดลอกง่าย หรือแม้กระทั่งมีตุ่มหนองเล็ก ๆ ขึ้นมา ถ้ายิ่งไปกว่านั้น คือ เกิดผื่น หรือ แผลถลอก บริเวณเยื่อหู ต่าง ๆ เช่น ในช่องปาก ริมฝีปาก เยื่อตา หรือ บริเวณอวัยวะเพศ รวมไปถึง ทวารหนัก ให้สงสัยไว้ก่อนเลย ว่าอันนี้คือการแพ้ยาที่รุนแรง

เมื่อทราบว่าแพ้ยาแล้ว

ส่วนมากแพทย์มักพิจารณาหยุดยา แต่หากเป็นการแพ้ที่ไม่รุนแรง และมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวด ที่ต้องใช้ยานั้น แพทย์อาจจำเป็นที่ต้องใช้ ยานั้นๆ เป็นกรณี ๆ ไป แต่หากเป็นการแพ้ที่รุนแรง เช่นชนิดที่ชื่อว่า กลุ่มอาการสตีเวนส์จอห์นสัน (Stevens-Johnson syndrome)/ อีพีเดอร์มัล เนโครไลซิส (toxic epidermal necrolysis หรือ TEN) จำเป็นต้องหยุดยาทันที และแพทย์ก็จะให้คนไข้รับการรักษาใน โรงพยาบาลเพื่อให้การรักษาได้อย่างเต็มที่ ให้ยาที่จำเป็น ให้สารน้ำ สารอาหารให้เพียงพอ เพราะคนไข้จำนวนหนึ่งจะรับประทานอาหารลำบาก จากการมีแผลในปาก ซึ่งมักจะเจ็บมาก นอกจากนั้นยังต้องดูแล บางอวัยวะ โดยเฉพาะตา เพื่อไม่ให้เกิดภาวะแทรกซ้อนตามมา ซึ่งในหลายครั้งทำให้เกิดตาบอดได้

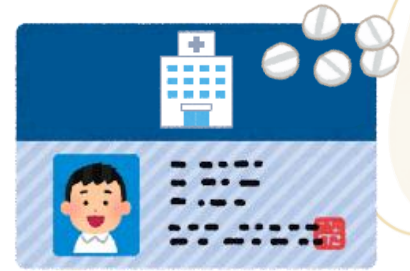

"แพ้ยารุนแรง"

เมื่อได้รับการรักษาเรียบร้อยแล้ว "สิ่งที่ควรทำเป็นอย่างยิ่ง"

คือ การมีชื่อยา และ อาการที่แพ้ติดตัวไว้ตลอด ซึ่งทำได้หลายวิธี โดยทั่วไป ทางโรงพยาบาลมักออก บัตรแพ้ยาให้ แต่หลายๆท่านมักจะไม่พกติดตัว ด้วยความที่ยุคนี้ สิ่งที่คุณพกติดตัวแทบจะตลอดเวลา คือ โทรศัพท์มือถือ คำแนะนำที่อาจเหมาะกับปัจจุบันที่สุด อาจเป็นการถ่ายภาพแพ้ยามีชื่อ ถ่ายรูปรายการยาที่ได้รับประจำ และ ยาที่แพ้ (รวมทั้งอาการ) หลายโรงพยาบาลก็จะมี App ซึ่งมีชื่อยาที่คนไข้ได้รับ และ แพ้อยู่ การพยายามจำชื่อยาเอง ยิ่งถ้าแพ้หลายชนิด แม้หลายท่านจะทำได้ แต่สำหรับหลาย ๆ ท่านก็ยากอยู่ นอกจากนั้นชื่อยาสมัยนี้ มันก็ค่อนข้างจะจำยากจริง ๆ

อีกเรื่องที่สำคัญคือ ปัจจุบันเราเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การให้ลูกหลาน รวมทั้ง ผู้ดูแล ช่วยพิมพ์รายการยาเอาไว้หรือจดเอาไว้ แล้วถ่ายภาพ ให้มันอยู่ในมือถือ เพื่อที่ว่าเมื่อไปรักษาที่อื่นหรือไปซื้อยารับประทานเอง จะได้ เปิดให้ แพทย์ เภสัชกร ฯลฯ ดูได้ เขาก็จะไม่จ่ายยาที่เป็นตัวที่แพ้ หรือเป็นตัวที่เกี่ยวข้องกันและทำให้เกิดการแพ้รุนแรงได้

การใช้ยา หากใช้อย่างสมเหตุ สมผล แล้วเกิดการแพ้ "แบบที่ป้องกันไม่ได้" คงไม่มีใครตำหนิใคร แต่หากแพ้ยารุนแรง แล้วเป็นยาซึ่งไม่ได้มีความจำเป็นต้องใช้ อย่างในหลาย ๆ กรณี เพื่อนบ้านบ้าง ญาติบ้าง ได้ยินว่า ไปเจาะเลือดมา มีกรดยูริกสูง ก็ไปเอายาของตัวเอง มาให้ทาน โดยไม่มีการดูแลติดตาม หรือได้ยาต้านจุลชีพ บางตัว โดยไม่จำเป็น แล้วเกิดการแพ้ยารุนแรง ขึ้นมา อันนี้ น่าเสียดาย การแพ้ยารุนแรง ในหลาย ๆ กรณี ป้องกันได้ครับ

